

מסורת הש"ס

- ^[א] לקמן לו: גיטין מט.,
‏^[ב] לקמן ט. י: יד: [נרקין ס.א.] א [נשמות כא.]
‏^[ד] כס"א: מטע,

תורה אור השלם

- ↑ בי יבצר איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: שמות כב ד
- ↑ בעל הבור ישלם כסף ושיב לב'עליו והמות יזהה לו: שמות כא לד

הנהרות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אי כו ועד מתה' הינו כו' י"ב ורמב"ם מפרש מתה' דמתי' ממש וכן פותח' טובא ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפרך. כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מניה, דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דיעא הוא דלשקול צעדות, שבין יפה כוחו בנזקין. שכן יפה הכתוב כמו בנזקין שחביו חייב בנזקו (גיטין סו.). משלם נזק שלם. ודריש רעוה הכי, רעוה הוא דמשלם חלי מוק, אבל להקדש נזק שלם, ולגבי הוזק הקדש דריש הכי, לרעוה הוא דמחייב אבל הקדש שהיוצא פטור ממנו (טו.). אי הכי, דר"ע כריש אוקמת ליה, מאי דוחקין דאוקמת פלוגתא דרישא בשומא דניזק ומיזק, דלמא לגבות מן העדות דקאמר ר"ע נמי מעדות דניזק קאמר, דהיא ויבורית דמוזיק כר' ישמעאל, ואמינא לא פליג עליה אלא בקי"ו להקדש, דרי ישמעאל לא סבירא ליה דריש בן מנסיא (טו.). אם כן, דלא פליג עליה דרישא, מאי לא בא הכתוב, דקאמר, דמשמע לא לא לך אלא לך (טו.). ועוד, אי ר"ע קולא קאמר לגבי מוזיק כתיב ישמעאל, מאי קל וחומר להקדש. דקאמר, הואיל וקולא היא היכי מתי למימר וקי"ו דמקילינן נמי גבי הקדש (טו.). תניא בהדיא. דלר' עקיבא דדמוזיק שימינן (טו.).

ובעל חוב דינו צנינוגית. במס' גיטין בפרק הנזקין (ד' מה.): **וכי תימא קסבר ר"ע כו'.** אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לז"ח שכן יפה כמו בנזקין שההדיוט הוא נוטל בהזיקו מן העידית: **תאמר בהקדש שהורע כמו בנזקין.** דלא שקיל נזק מיד: **דמיא ר"ש בן מנסיא כו'.**

כריש פירקין דשור שנגח [ורבנע

וחמשא]: **משלם נזק שלם.** וקדריש ליה לרעבוט הכי שור של רעוה הוא דכי הוי מוזיק תס לא משלם אלא חצי נזק אבל אי מוזיק שור של הקדש משלם מוזיק נזק שלם ואפילו תס וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי שזרו מעידית קרקעות של מוזיק:

דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן. ולא משלם ליה מוזיק אלא ויבורית הואיל והוא כעידית דניזק דמורה ר"ע לר' ישמעאל דאמר מיטב שדהו של ניזק ועידית דקאמר ר"ע עידית דניזק קאמר ולא אחי לאיפלוגי עליה אלא בהקדש: **ובפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן פליגי.** דשמעיה ר"ע לרבי ישמעאל דלא איירי אלא בהדיוט אבל בנזקי הקדש פטור ליה ואחי ר"ע לפלוגי עליה: **א"כ מאי לא בא הכתוב.** דמשמע דבהקרא גופיה פליגי דלא בא הכתוב להכי אלמא בהדיוט נמי פליגי: **ועוד מאי קי"ו להקדש.** הואיל ומן העידית דקאמר ר' עקיבא אינזק קאי ולאקולי תמא דיהיב ליה מוזיק מויבורית מאי קי"ו להקדש גריעותא הוי ולר"ע יפה כמו דהקדש בנזקין דאמר דאפילו הוי מוזיק תס שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה מרעוה: **ועוד.** תניא בהדיא דמן העידית דקאמר ר"ע אמזיק קאי: **ישיב.** כסף ישיב לבעליו דהוה ליה למיכתב בעל הצור ישלם כסף לבעליו ישיב דכתב רחמנא למה לי הואיל וכבר כתיב ישלם לרבות את השבות: **מדעתא.** אי משלם ליה מוזיק נזקו מדעתא דלא אטרחיה ללעוק עליו בז"ד שקיל סובין אבל אם אינו רואה המוזיק לשלם נזקו לניזק אלא בז"ד דהיינו בעל כרחו אינו משלם אלא כסף (י): **דיקא נמי.** דגבי מיטב כתיב

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: **ישולם.** משמע על ידי אחרים דז"ד יורדין לנכסיו דמוזיק אבל ישלם משמע נמי מדעתו: **אלא אמר אביי.** לא משכחת תירוץ להכי קראי אלא כדמר כי האי גוונא דתרתא רבה להך דתניא כו': **מי שהיו לו שדות בתים וכרמים.** שוה מאתים וזו ותנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים וזו לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא וגמלא גזל עניים היו לו מאתים וזו חסר דינר ונתנו לו שוה אלף וזו צבת אחת הרי זה יטול וזה יש לו בתים שדות וכרמים שוה מאתים וזו אבל אינו מואל למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה שוה מאה וזו וקרקעותיו ימכור במאה וזו דטפי מפלגא לא זייל לעולם והרי יש לו מאתים וזו: **והוי מר.** והיינו רבה: **אפילו טובא נמי ליספו ליה.** שהרי עכשיו אין שוה מאתים וזו ותנן (סס) היו לו מאתים וזו חסר דינר אפילו נתנו לו שוה אלף וזו צבת אחת יטול:

תאמר וכו' ועל מדת חסידות לא הוו פליגי רבנן וצלאו הכי נרין לפרש התם כן: **ב"י** שהיו זו בתים בוי'. לא מייירי צבתים שדר

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ז.

ברגל ולא באלס המזיק אלא בצאומר הרי עלי מנה וכן משמע במתני' דתנא (לקמן דף ט.): נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אבות קאי ואפילו אמזיקן דאלס למאן דאמר מצעה זה אלס והא דאמר שמואל בהשואל (ב"מ ד' טז.): כי יאכל פרט למזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר

נזקין דפטירי בהקדש גמירי מקרן ומאלס ומצור דפטור צו פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי ילפינן שן מכולהו מה לשן שיש הנאה להזיקה וי"ל דיותר ראוי להתחייב אלס המזיק צידים ממוזיק ע"י שילוח צעירה וא"ת רעוה דכתב רחמנא למה לי הא מוכי יאכל נפקא כדאי במסכת מעילה (דף יט.) מקיש רחמנא הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מיילי דאכילה ומזיק ליה פטור ולאו דוקא מידי דאכילה כדאימא תתם וי"ל דאי לאו דאשכחן דפטור מוזיק הקדש לא הוה דרשינן מכי יאכל פרט למזיק אלא למעט חומש לחודיה ואלע"ג דכי יאכל בתרומה כתיב וסס חייב מוזיק קרן דממון דכהן הוא מ"מ מהאי קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגזול חציזק ומזיקן ומיהו למ"ד (לקמן סו.) דאיכא כופר ברגל לא אחיא מכל הני דמה לקרן ואלס וצור דלא משלם כופר בפעם ראשונה ולרבי טרפון דאית ליה (סס) כופר שלם בתם תימא:

ורב"י עקיבא סבר דא בר' שמעון. תימא לעיל (דף ה.) כי מוזיק לה עדים וזממין כר"ע ליקאפי אי ר"ע ליתני תרי גוויי שור שור דאזיק שור דהדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל דבהקדש לא קמייירי אף קשה כי נמי סבר כר"ש לפירוש מה להדיוט שכן יפה כמו בנזקי אלס ולמאי דפי' דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעוה אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן יפה כמו בנזקי צור: **ויעוד מאי ק"ו** אהקדש. פירש הקונטרס הואיל ומן העידית דא"ר עקיבא אינזק קאי ולאקולא תמא דיהיב ליה מוזיק

מויבורית מאי קי"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי' דאין זה גריעותא אלא חומרא דר"י פותר לגמרי מוזיק את ההקדש ור"ע מחייבו נ"ש ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגרוע דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי קי"ו להקדש דלענין חויבא מוזיק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל קי"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל היה מודה בכן אי לאו משום דפטור ליה לגמרי:

ישיב ארבות שוה כסף. בפ"ק דקדושין (דף ת. טז.) דרשינן נמי הכי גבי עבד עברי ויש [שום] לריכותא (ע"ש דף ג. במסופות ד"ה צבורתא): **ישראלם** מדעתו משמע. וא"ת דבפרק הורוע (חולין ד' קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דתתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא דצין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת לפרש התם כן: **ב"י** שהיו זו בתים בוי'. לא מייירי צבתים שדר

בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:

אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי דא דייספו ד"ה. אף על גב שאינו מואל ליתן עליהם מאתים וזו לא יטול כלל לפי שגרס לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים וזו יכול לטול קודם שימכור צפחות משויין ורב אלפס מפרש צעשיר ועד מחצה היינו [א] עד שימאלא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהו וגרסינן בתר הכי אלימא דזיל ארעתא דכ"ע וידידיה נמי זל בהדייהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו החולו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספוא ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים וזו אף לפי הזול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי' אפילו מואל שימנו

עין משפט ונר מצוה

נא א מיי' פי"ט מהל' מלה ולזה הלכה א סוג עשין דר טו"ע ח"מ סי' קצ סעיף א:
בב ב מיי' פי"א מהל' מוקי ממון הלכה צ ופי"ח הלכה י סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ב וסי' מט סעיף א:
גג ג מיי' פי"ט מהלכות מתנות עניים הלכה טז טו"ש"ע יו"ד סי' רנג סעיף ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבא אומר לא בא הכותי אלא לגבות לנזיקין מן העידיית וקל וחומר להקדש, דסבר ליה כו' שמעו' בן מנסיא. רמי ליה אביי לרבא, לר' עקיבא דקתני מיטב שדהו שלמוזיק, והתניא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף. פי' ישיב כל מה שמשלם המזיק השבה היא, דבדידה תלה רחמי' דכתי' ישיב. ופרקי' אם בא המזיק לשלם מעצמו, כל מה שירצה משלם. ואם דרוחא מלשלם ובי"ד גובין ומוציאין ממנו, אין גובין אלא מיטב, ודייק רב עולא מרבתי' ישלם שי"מ על כדוחו. ואקשו עליה מי מתיב ישולם, אורבה ישלם מדעתו משמע. פי' מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה, אם החולו נכסיו משום דדחיק לזבונ' מאכילין אותו מעשר עני עד שיעור חצי נכסיו שביקש למכור שאין דרך לוול יתר מיכן.